

NR. 2

(Jaanuari kuu number)

TÕUSEV KOIT

ILMUB ÜKS KORD KUUS

- SISU:
1. Vabale Eestile
 2. Muljeid jõulu vaheajast
 3. Uuel aastal
 4. Tamm
 5. Tammele
 6. Märta Põõsastiku vested
 7. Oma kooli poisse läbi läätsa
 8. Talve tulekul
 9. Koduta
 10. Saiamuti saladuslik kadumine

26. VEEBRUAR 1936

VÄLJAANDJA : PÕLTSAMAA TÖÖSTUSKOOLI ÕPILASKOND

TÕUSEV KOIT

NR. 2

(JAANUARI KUU NUMBER)

ILMUB ÜKS KORD KUUS

VÄLJAANDJA: PÕLTSAMAA TÖÖSTUSKOOLI ÕPILASKOND.

VASTUTAV TOIMETAJA: A. SUNDJA.

Nov. num. lis. 1935

A 23688

26. veebruar 1936. a.

Joh. R. Heldmets'a trükk, Põltsamaal 1936. a.

Vabale Eestile.

24. veebruaril k. a. pühitses Eesti vabariik oma 18. aastapäeva. Nimetatud päeval möödus 18 aastat Eesti iseseisvuse väljakuulutamisest, mis sündis 24. veebruaril 1918. a. Raske oli tolajal meie riigi olukord. Tuli võidelda vabaduse eest mitmete suurrahvastega ja kanda sageli raskeid kaotusi. Paljud meie isadest ja vendadest on valanud verd vabadusvõitluses, paljud on ohverdanud oma elu. Need aga, kes tulid sõjast välja tervetena, on kaitsnud ja juhtinud kodumaad senini ja seisavad ta teenistuses kindlasti veel niikaua, kuni jätkub neil selleks jõudu.

Meie noored, peame neile nüüd olema abiiks. Ei mäleta me küll vabadusvõitlust ega pole näinud ka meie rahva orjaaega, kuid teame, et see on olnud õudne ajastee eesti rahva ajaloos, millist ei soovi meie iialgi enam tagasi ja sellepärast peame kõrgelt hindama saavutatud vabadust ja olema tema kaitseks alati valmis.

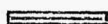
Palju väärtusi on loodud nende 18. aasta jooksul, mis on iseenesest võrdlemisi lühike ajastee riigi ajaloos. See on tõestuseks meile, et eesti rahvas pole loodud mitte teiste orjadeks, vaid ta oskab ja suudab iseseisvalt elada ja oma riiki juhtida. Meie tulevik on veel ees. Kogu rahvas, vanad ja noored,

ühiselt peame töötama oma riigi hüvanguks ja kandma kohustusi mida ta meile paneb.

Iseäranis meil, noortel lasub suur vastutus. Meie oleme riigi tulevased kandjad ja sellepärast peame seisma alati oma ülesannete kõrgusel, mida riik meile peale paneb, ja neid väarikalt täitma, ainult siis läheb meie väike, armas kodumaa vastu helgele tulevikule.

**Palju õnne Eesti Vabariigile
paljuiks, järgnevaiks aastaiks!**

Ed. Rõand.

Muljeid jõulu vaheajast.

Arvi Aljaru.

Lumi on maas, jõulud on käes. Parimad südamesoo-vid on täitunud. On kuulda kiriku-kellade kaeblikke helisid, nagu kutsuksid nad kedagi. Kirikusse jõudes on see puu-püsti rahvast täis, et vaevalt mahud uksest sisse. Pastor peab jutlust Jeesuslapse sünnist, mida rahvas püha nägudega, vaikides kuulab ja koos oreliga laulavad: „Üks laps on täna sündinud“ . . .

Kirikust väljudes on kõik rõõmsad. Siis soovitakse sugulasile — tuttavale häid pühi. Karl Abel ja Mart Jänes on oma kaubatarvitajaid ja ärisõpru meelde tuletades saatnud kiriku juure reklaam kalendreid jagamisele, mida saab igale palitutasku vähemalt kaks.

Sõit koju on lõbus aiskellade kõlinate saatel, tehakse nalja ja püütakse üksteisest mööda kihutada. Koju jõudes on laual juba jõuluvorstid. Särava jõulukuuse juures laul-

dakse esimeses järjekorras neld laule, mis asuvad kiriku laulehel, kuna järgmised tulevad iseenesest peast. Sel puhul kingib pereisa oma perele esemeid, on see siis pearätt, kaelasall, saapad, müts või kindad.

Vahest kutsutakse lähemast naabrusest nooremaid kokku ja tehakse jõulunalja. Põhud on põrandal ja kõik sääil pääl nagu põrsad. Kes magama jääb, seotakse kinni ja ennustatakse tulevikku. See seisab selles küsimuses: kas kosilasi on ja kust poolt nad tulevad? Minnakse pimedas ahju juure ja küsitakse sellelt, mis meelde tuleb, vastust loetakse igast tuule sahinast ja kolinast.

Esimesel pühäl külastavad sugulased ja naabrid üksteist.

Pühade ajal peetakse kihluseid, pulmi ja varrusid — vahest ka matusaid . . .

Pulmast kojutulles paistab selgelt taevavõlvil päike. Kuldsed kiired mänglevad lumel. On ilus sõita. Tuul tõuseb. On näha kiirelt sõitvaid pilvi, mis tõttavad nagu hirmust aetuna. Ka Leida ja Leo tahavad ühes pilvedega tõtata, kuid hobune aurab juba saani ees ja nad peavad neist maha jääma.

Lõbus on sõita ka suuskil mäel, väljal ja metsas. Metsas võib kohata tihtilugu mõne näljase ringihulkua looma, kes inimest nähes teeb „säared.“ Talle järeljõuda on võimatu, sest ta nagu viskab sul eest ära.

Tuleb sula. Lumi vaob maa ligi. Väljad lähevad kirjuks. Ilm on udune ja vihmane. Kellegil ei ole lõbu väljas hulkuda, ainult jänessed rukki-orasel kasutavad juhust, et keha kinnitada.

Käiakse pidudel, kuhu vähegi võimalik minna, sest kodus ei ole midagi pääle hakata. Sajab ööd kui päevad vihma ja lume segu. Lumi on sulanud, ainult vähest jääd on veel järel.

Siis külmetab. Tuleb lund, mis katab maa valge vaibaga. See on kui uus talv.

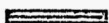
Vana-aasta õhtu on kätte jõudnud. Sünnib osalt sama tseremonii, mis jõululaupäeval, sest ka vana-aasta õhtul põletatakse küünlaid ja laudakse jõululaule. Kell $\frac{3}{4}$ 12 öösel peetakse kirikus jumalateenistust, mis kutsub rahvast välja

oma kodust uut aastat vastuvõtma. Uue aasta tulekuga soovitakse üksteisele hääd uut aastat.

Kuid üle kõige on õnne valamine. Ahjusuu ees ootavad Ants ja Anita, sula tinapann käes. „Vala juba!“ ütleb tüdruk poisile. Ants kallab. „Aga milline ta on?“ küsib Anita. Tina on omanud puu sarnase kuju, mille oksal istuvad kaks lindu. „Need oleme ju meie!“ hüüab Ants. Vastus on tasane kuid kindel: „Jah!“

Nüüd on veel kolmekuninga päev järgi jäänud, mil saadakse jordani vett vene kirikust, mida pea igaüks kaasa toob ja oma maja pühitsemiseks tarvitab.

Nii lõppeski jõulu vaheaeg.

UUEL AASTAL.

Uus aasta tere tulemast

Sa meile kõigile.

Sind igaüks küll ootas vast

Sa tulnud igale. —

Uus aasta, mida meile tood?

Kas rõõmu, kurvastust?

Või ainult pilves ilmu lood,

Me rõõmu päiksele.

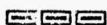
Ei aasta algul teada saa

Mis sulle määrat' on, —

Nii vastab aasta, nooruke

Jää rahul' sellega.

Ro-ko-ko.

„TÕUSEV KOIT“ korraldab oma lugejate ja kaastöölise vahel vabateemalise kirjatööde võistluse. Kolmele paremale tööle määratakse auhinnad. Võistlustööd saata hiljemalt 8. märtsiks s. a. toimetusele. Kõik võistlustööd avaldatakse „Tõusev Koit“ us.

Tamm.

Arnold Heinaste.

(2 järg).

Käesoleval suvel oli Mallul karjaseks keegi vabadiku poeg August Tila, keda Nõmmestes tunti harilikult Karja-Kusti nime all, riiaka ja ulaka poisina Mallule ta oli end tellinud vaid hädasunnil, sest mujale tal polnud minna, kuna perenaised teda hästi ei sallinud. Ja mispärast? noh Kusti oli esiteks, nagu mainitud, ulakas, teiseks oli ta osav perenaiste seljatagant näppama salaja koort, mune j. n. e., ühesõnaga, kõiki hääd, mida võib himustada üks harilik suurelik, karjapoiss.

Nurgataga räägiti isegi, et ta osa oma saagist viivat koju, oma isale, kes elab kusagil laaneääres, vanas, lagunenud hurtsikus vaevaselt ja viletsalt. Avalikult ei julgenud keegi, ei pererahvas ega ka naaberkarjapoised Kustile ette heita ta ebaausust ja võib-olla ta polnudki seda, sest sageli räägitakse ju juttusid millel pole mingit alust — kes teab.

See oli ühel laupäeva lõunaajal, kui Mallu perenaisel oli suurem sõnelus karjapoisiga ja viimane lubanud jalamaid Mallult lahkuda.

Õhtupoolikul läinud ta siiski karjaga karjamaale. Õhtu saabudes ei ilmunud aga karja omal ajal koju.

Oli juba üsna hämarik, kuid karja ei tulnud ega tulnud kõigi hõikamiste ja lokulöömistega peale vaatamata. Perenaine muutus üha rahutumaks, kartes kõige pahemat karjapoisi poolt, nende lõunase konflikti pärast. Lõpuks läks ta koos tüdrukuga karjamaale karjale vastu, kus leidsid karja, kuid karjapoissi ennast ei olnud kusagil.

Perenaine arvas alul, et poiss ajab lihtsalt jonnini nende lõunase tüli pärast ja tuleb hiljem nii-kui-nii koju, sellepärast ajasid nad karja lauta paha aimamata. Kui aga karjapoissi ka hommikuks ei olnud ilmunud, tekkis pererahvas kahtlus, kas karjapoisiga siiski midagi halba polnud juhtunud.

Perenaine näinud uneski, et karjapoiss lamanud selili karjamaa tagaserval oleva kraavi kaldal, üleni verisena ja hirmsasti moonutatud näoga. Riided olnud üleni katki rebitud ja igalt-poolt paistnud paljas, verine ihu. Karjatades õudsest nägemusest, ärganud ta üles, olles ise üleni higine ja märg.

Hommiku vara saadeti sulane vana Tila juure sauna, vaatama kas poiss mitte sinna polnud läinud. Sulane tuli aga teatega, et poissi seal pole nähtud. Nüüd näis asi üsna kahtlasena. Pealegi leiti hommikul, karja välja lastes kadunud üks suur, vana lammas, mis oli olnud suurem ja tublim kogu karjas.

Nüüd alustati karjapoiisi otsimist, mis lõppes aga tagajärjetult, ehkki otsimiseks oli konstaabli poolt üles aetud kogu küla mehed.

Pühapäeva õhtu oli ammu muutunud ööks. Kohalikus seltsimajas peetud pidu oli juba poole tunni eest lõppenud. Ainult mõned üksikud pidupoisid, kes pidutuju tõttu või kes neiusid kojusaatmas käinud, tõttasid kiiresti sammude kajades öövaikuses, tühjal külavahe teel kodu poole, mööda tühjast tuuleveskist, mis seisis otse tee kaldal ja oli juba aastaid kasutamata, siis pöördusid ümber kaupluse nurga, mis seisis veidi edasi, teiselpool tänavat ja väljas nad olidki lagedal külateel.

Niiske, vilu tuul puhus idast. Eemal, vastu veidi punakat taevavõlvi, paistis laane tume konjektuur õudsel ja hirmutavalt. Tuul muutus niiskemaks ja hakkas sadama tihedat, peenikest udu, mis langes krabisedes vastu aknaruute ja muutis külavahelise tee libedaks, läikivaks. Kuski näugus kass haledalt just nagu kaebades — igatsedes. Siis — tasakesi nagises tuuleveski, teele vastasküljel olev väike, madal uks ja avanes krigisedes roostetanud hingedel. Möödus mitu minutit, kuid keegi ei väljunud. Võib olla oli see tõmbetuul, mis paiskas ukse lahti, läbides tühja veskikere.

Kuid — tuul ta siiski olla ei võinud sest uks käis väga raskelt ja oli juba ammu kasutamata seistes tubliste roostetanud. Lõpuks siiski ilmus tume inimkogu ukse avavusele ja talle järgnes teine, vähem. Hiilides hakkasid nad ümbert veskikere teepoole minema. Siis jooksid kiirelt üle tänavaga ja kadusid kaupluse varju.

Natukese ajapärast väljus veskikerest veel üks inimkogu, lükates ukse enese järele ettevaatlikult kinni, jäi ta veskivarjule seisma, peites end põõsa taha, mis varjas teda teepoolt küljest. Sinna kükitas ta maha ja jäi ootama. Kaupluse poolt kuuldus aeg-ajalt õige tasast saagimist, millele järgnes järsk praksatus, siis jäi kõik vaikseks. Möödus veerand

tundi. Poe varjust ilmusid nähtavale samad inimesed, kes natukese aja eest sinna kadusid ja neis võis tunda üht pika, valkja habemega vanameest ja poisikeseohtu noormeest. Mõlemil olid seljas kotid, mingi mügerlise sisuga. Kolmas, kes senini põõsas istunud, tõttas neile tänava äärde vastu ja võttis koti poisikese seljast, kuna viimane kadus-seejärele uuesti poevarju, kust ilmus pea kamps kaenlas. Nüüd kõik kolm lahkusid kiiresti külavahelt ja kadusid pea laanepoole viival teel pimedasse õhhe.

Udu oli vahepeal tihenenud, muutunud päris vihmaks. Tuulaga vingus endiselt küla majade vahel ja tühja veskikere ümber, tekitades aeg-ajalt luunilõikavaid vilesireene, mis aga kustusid vihmasesse, süngesse ümbrusse. Kogu külas valitses nüüd täieline vaikus. Kõik magasid rahulikku, magusat und. Isegi kass ei näugund enam. Vist temagi oli leidnud enesele sooja pesa kuskile lakka või aganikku, kus vihma pladisemist kuulates uinunud magama.

Kulutulena levis järgmisel hommikul teade läbi küla: Suurtee poodi olla öösel sisse murtud. Uniste nägudega ja vesti väel, kuidas keegi oli, tõttasid inimesed üksikult ja
(Järgneb).

TAMMELE.

Kõrgel künkal üksi seisab
kõikumatult hiigel tamm,
Vilu, varju tema heidab
väsin'd puhkel rändajal'.

Rändajal kui sina teaks,
mida tamm võiks jutusta!
Siis sa ilma ära neaks,
et nii kuri olnud ta.

Tamm on seisnud orjaajal
julgelt vapraalt alati,
ehkki tema tüve najal
orje raskelt plinati.

Kui seal veri peksust voolas
nuttis härdalt vana tamm. —
Tema südamesse hoovas
kaasatunne vaevatuil.

Ammu mõõdud on need ajad.
Nüüd on prillus! Kullane!
Ammu piina valmistajad
Antud juba mullale,

Meie päevil tamm veel ikka
kohab, mühab vägevalt,
jutustades lugu pikke
orjapõlve aegadelt.

Rändaja! Sa valkselt selsad,
mure mõtteist muljutult,
Silmad sageli sa heidad
tammel' arusaamatult.

Tamm, see ainult võimsalt mühab.
Ei ta saa ju kõnelda,
ehkki ta sull' rääki' tahab
mida näinud elus ta,

Ro-ko-ko.

Märt Põõsastiku wested.

Ma, Märt Põõsastik, saatsin oma pühad nii wagusid ja pühaste müüda nigu üks kõrralik ristiinime kunagi, ega põle toopärast neist midagi suuremat kirjutada, muud kui seda wõiks nimetada, et külastasin pühadeajal oma wana sõpra Miissat, kos wõtsime wahest, kui ilm kole oli, pühade tuju ja nii edasi. Aga wot, enne pühi johtus mooga sarnane täbar lugu, mis wist küll mo elus änam ei kordu. Need Kaarli-wõi Mihklimõisa poisid, kudas keski nimetab, said hakkama jälle ühe krutstükiga, millesse isegi miot, mõistlikku inimest, sisse tirisid. Nimelt üks wäike, walgepääga poiss, Juri nimi, olli asutand mingi „Meeste selfsi,“ mis näis õige elujõuliseks muutawat, sest liikmeid astus ala juure. Ja lõpuks, meotki hakkas to selfs huwilama, sest tahtsin meagi miis olla. Aga wot, sesse selfsi astumine oli natoke raske. Tulli enne sooritada nindanimetatud eskatroni katse, mis seisis tolles, et tuli hupata koikusse üle otsa, pea ees. Poh waatasin, teistkalde-

setasid ja katsetasid ja lõpoks sooritasidki katse. Wõtsin lõpoks südame rindo ja proovisin kah. Esimene kõrd jäin küll keskpaikapidi woodi otsale kõlkoma, kuid kolmanda kõrraeg sain joba puhtalt üle, aga ühtlasi kostis, mo woodi maandumisel, kole praksatus ja wajusin koos woodipõhjaga põranda pääle. Kos teised naersid ja narrisid koledasti ümber ja — ei wõtnudki meot „Meeste seltsi,“ sest mea põlewat katset kõrralikult sooritanud. Tolkorral tundsin kõrraga sarnast tülipimust kogu selle klempli wasta, et oleks läinud kas wõdi kohe, üksinda, kuhugi kõrbe wõdi siberisse. Ooh, rääkisin õhtal oma murest armsa sõbra Miisale. Kos see laitis siberisse mineku kohe maha ja soovitas parem taewa minna. Mea ei uskund algul, et kas sinna ülesse üldse meosarnast lastasse, kuid fema oli kindel ja lubas kõrraldada selle asja nii, et mea joba samal õöl ülewal oleks. Jättis õhta meoga jumalaga ja kõdik, nago ikke lahkudes ja siis heitsime mõlemad magama. Ei tea, kui kaua olin maganud, kuid kõrraga ärkasid ja tunsid, et mo parem jalg hakkas üles tõusma. Tõmbasin ta uuesti woodisse, kuid jälle tõusis ta õhko. Siis turgatas kõrragi miile, et tänaõõsi pidin ja taewa saama, et ongi joba minek käes. Lasin siis jala minna. Kos tõusis ikka ülespoole kuni rippusin kogu kehaga õhus. Märkasid siis ka, et mo parema jalaümber oli nõõr seotud, millega meot üles tiritigi. Weri joosk pähe ja seoke halb oli olla, kuid tean, et õndsus tuleb ikke läbi waewa ja wiletsuse, sellepärast kannatasid waikides. Waewalt olid mo warbad jõudnud üles internaadij lokke lõõdud konksini, kui nõõr katkes ja kukkusid tagasi siia maapeal-
sesse hädaõrgu.

Kui siis end pikapeale kuidagi woodisse tagasi sain, tuli nigu kogemata mõte, et ega see maapealne elu nii hull põlegi, teab, wõib olla on taewas palju hullem, nigu see sinna minneki oli seoke sant. Soowin parem kõdigile hääd uut-aastat ja elame päälegi siin kuhu meid pandud elama!

Märt Põdsastik.

Oma kooli poisse läbi läätsa.

On ilmas palju maid ja rahvaid, on palju kuulsaid ja tarku rahva poegi, kes oma võimete ja mõistusega kaugel teistest ees, keda tunneb ja austab kogu maailm. Kuid, kõik ei saa olla kuulsad ega targad, sest siis ei oleks rumalaid, kellele suhtes tarkade võimeid hinnatakse. On ju harilikult nii, et räägitakse meil palju maailmakuulsustest, kuna selajal tuhanded lihtsurelikud elavad ja surevad ning neid tunnevad vaid üksikud selle pikkade aastakümnete jooksul, mida tuleb elada inimesel. Teame, et iga inimene omab teatud väärtuse, mille pärandab inimkonnale, sellepärast on igal inimesel õigus saada teiste poolt tunnustatud oma väärtuse kohaselt, mille pärandab järeltulijaile.

Käesolevas vaatleme mitte maailmakuulsusi, vaid kuulsusi kitsamas ringis, — Põltsamaa tööstuskoolis.

Esimesena võiks nimetada õpilast Osvald Diesveld'i. Juba ta välimus sunnib aukartusele. Pikk sale, alati korraliku soenguga ja eeskujuliku käitumisega õpilane. Lõpetanud täienduskooli. Praegu tööstuskoolis kolmanda klassi toa- ja köögivanem. Armastab kangesti muusikat, tundud koolis gitarrikunstnikuna. Muide, huumoririkas poiss ja armastatud koolivend kõikide kaasõppurite poolt.

Jaan Otto. Energilisemaid poisse koolis. Laulab sageli, kui on üksinda klassis, peenikese häälega ja lööb sealjuures kõige oma nelja jäsemega takti. Tahab tulevikus inseneriks saada ja teeb juba praegu inseneri töid. On pööraselt huvitatud autotehnikast ja loeb ainult auto- ja raadiotehnikat käsitavat kirjandust. Peale muu on ta kooli hoolas raamatukogu hoidja. Et kogu oleks alati korras ja poleks liigseid sekeldusi, võtab Otto raamatuid ainult vastu, kuid väljaandmisega on lugu vastupidine. Samuti on Otto lugemistoa vanem ja karistab kõiki korrarikkujaid vaid hävitavate pilkudega. Ühtlasi on ta targeim poiss klassis ja võib öelda kogu koolis. Viimasel ajal praktiseerib ta moodsate tantsude alal ja kasutab selleks iga vaba minuti. Lühidalt, suure tulevikuga poiss.

Ernst Einbaum. Väikseim kuid ühtlasi ka suurim poiss koolis. Kuidas seda mõista? Asi on lihtne. Kasvult

on Einbaum kõige väiksem, kuid häälepoolest kõige suurem. Unistab juba lapsepõlvest saadik masinisti elukutsest ja püüab juba nüüd oma keha kohandada nimetatud elukutsele, et hiljem ei oleks küürvalu. Omab peale veetleva hääle veel alati naerul näo ja on üldse üks heasüdamline ja huvitav kaasõpilane.

(järgneb).

TALVE TULEKUL.

Ei laula linnuke,
sest kätte meil ju jõudnud sügise . . .
Ja lehed ammu puuel kolletand,
ning loodus end ju talvel' valmistan'd:
Sügis see . . .

Ei süda rõõmutse,
sest sügis see, mis rinda raskeks teeb,
ja mõtteid meil nii raskemeelseid loob.
Ta vihmast, rasket, halli kangast koob.
Sügis see . . .

Kui möödund sügise,
ja tulnud oodat' talv nii lumine.
Ta rinnust nagu raske koorma võtab
ja kiirelt kevadele vastu tõttab.
Talv ju see . . .

Ro-ko-ko.

Õnnerikast uut aastat soovib kõikidele

„TÕUSEV KOIT.“

Koduta.

(järg).

Maie saab esimest korda metsa taha, Kiriku juure jõudes oli tal korraga nii palju näha, et kõik segi läks. Nagu sügisudus uppusid pödsad soos, nii wilksatus pärastpoole ta mälestusis kirik, mille ümber kohisesid pärnad. Jäi waid meelde rahwamurd. Kuhu iganes waatas, ikka rahwas ja rahwas. Siis jäi weel meelde, et säääl lauldi. Kui õpetaja jutlust pidas, kuulas Maie hinge kinni pidades. Kuulis igat sõna, iga sõna oli tuffaw, aga aru ei saanud. Wahel kõneles kõwasti, siis poolsosistades, ja siis hakkas weel kõwemini, kui enne, rääkima. Maie mõtles, et ei tea, kas see ka koju peaks kuulda olema.

* * *

Järgmisel suwel wiidi Maie Niiduwohile karja. Mõõdus kirjudieline lõhnaw kewed — ja suwi — täis päikesepaistet.

Siis tuli sügis, tuulte ja wihmaga. Eriti rasked olidki Matel wihmarikkad sügispäewad. Kuid inimene harjub kõigege. Olgu millises olukorras iial on — ta harjub, olgu nii suur mure, rõõm wõi õnn.

Maie fundis end oma kurbusega nii tühipalja olewat. Ja wiimaks, miks fundus siin kõik nagu segi minewat? Siin on igalpool töö ja kiire, peab aga waatama, et maha ei jää.

Ja Maie meelest oli, nagu oleks midagi algatut pooleli jäänud; — nagu oleks sundus midagi tähtsat lõpetamata jätta ja uue kallale asuda, millest weel ei teadnud, mis see õieti oli. Ahastaw nõutuse tunne hiilis südamesse. Kui nüüd kuskil üksikus kohas, kaugel siit nende tundmatute, askeldawate inimeste keskelt ära saaks olla — kuskil kodusel, päikesepaistelisel murul, kus tuuleõhk pea kohal lepooksi kõigutaks! — Ta kogus enda ümber jällegi koduseid mälestisi ja rõõmustus, kui ta neid enda ümber suutis peatada. Siis oli tema ees jällegi kodumuru — ja ema läks üle õue — ja niidukask kustawa päikese kollakas walguses . . .

Ja kas sügisel wähe halbu ja wihmaseid ilmu? Sel'gi sügisel — tuul ulus kui pöörane ja wingus kaskede oksade wahel.

Salgake kaski kaswas kraawikaldal karjasõõdi serwal. Kui tuul hommikul nende raagus oksa raputas, siis langesid õised wihmapiisad just kui pisarad kolletunud lehile.

Kased olid Maiele Niiduwahil ainukesed selfsillised, sest metsa ju ei olnud. Kui kased sõbralikult kohisesid, siis wajutas Maie oma pää krobeline tüwe najale ja tundis endas nii suurt rahuldust, kui ei kunagi enne.

Millest küll mõtles ta? Mida ihaldas? Millest unistas kõik need pikad suwe- ja külma sügispäewad? Kes seda teab! Kellele ta seda seletab? Karjase asi, temal ka weel midagi mõelda?

Kui sügisõhtuil wäsinuna ja läbimärg, teinekord kontideni külmanud, koju tuli, siis oli ta igaühe käsutada. Perenaine saafis korraga kümnele poole, Karjalapsel kerge jalg — las' joosta. — Maie oleks hää meelega metsa jooksnud, aga Niiduwahil ei olnudki metsa ja kased olid talust liiga kaugel. —

Nii elas Maie ühest sügispäewast teise ja hellitas magusat — magusat lootust. Ta mõtles: juba on longunud lehed, pea tuleb ema järele, wõib olla täna õhtu juba, wõib olla ka homme, aga tingimata ülehomme

Ja kui keegi läwe faga ukse linki kobas, siis kihwatas tütarlapses jällegi sädemeke:

„Nüüd on ema!“ —

Aga neid tähtpäewi läks palju, enne kui tuli — isa . . . tuli ja seletas, et ema enam ei ole — ära wiidud — wana-isa kõrwale

Kust on pärit see ahastaw nukrus otse siis, kui igatsused täide minemas, — nukrus, mis südant rõhub ja silmadesse põhjendamatuid pisaraid tahab külwata?

* * *

Maie uus wõõrasema polnudki just nii halb inimene, aga ta oli siiski wõõras. Isegi õhk ta ümber tundus wõõrana.

Maie pidi kooli minema. Isa ei jõudnud teda saata, ja seepärast tehti järgmisel kewadel Niiduwahi peremehega niisugune kaup: — Maie teenib suwel Niiduwahil ja talwel käib säält koolis. —

Nüüd teadis Maie lõpulikult, et teda kuhugi enam ei oodata, et temal kuski oma kodu ei ole.

Nüüd oli tal ainuke fundmus:

„Mul ei ole kodu . . . ei midagi!“ . . . Aga inimene harjub kõigega, aegade kestes jääb tui maks ja ükskõikseks. Ainult harwa färkab suur igatsus millegi järele. —

Tärbab — ja kolletab uuesti . . .

Saiamuti saladuslik kadumine.

(järg).

Nagu „elmites „Tõusew koit'u“ numbris mainitud, lubasin saiamuti saladusliku kadumiseloo teha kõigile teatawaks, siis teengi seda siin, ehki see mulle põrmugi ei meeldi. Kuid, et kord antud lubadust tuleb täita, kui mitte petiseks jääda, siis pole midagi parata. Kadumiselugu ise oli järgmine:

See oli waremmainitud pühapäewa warahommik. Suur seinakell läi all saalis kolm aeglast, korrapärast, lööki, mis kostsid aga haruldase selgusega üles internaati. Mul oli uni millegipärast läinud ja kõik püüded, uuesti magama jääda, ebaõnnestusid. Lõpuks, tüdind woodis lamesklemisest, tõusin ja riietusin ning läksin wälja, et jalutada hommikus, korges looduses. Umbes poole tunnilise jalutamise järele pöördusin tagasi koolimajja. Mõõdudes puutööklassi akendest, kuulsin korraga akna konksu klõpsatust. Waatasin üles ja keda ma nägin? Puutöö kontori aknal seisis püsti saiamutt kõiges omas pikkuses ja tõukas parajasti õhuakna lahti. Jäin imestades seisatama ja imestasin weel enam, kui kuulsin saiamutti oma nime hõikawat. Ütles mulle, et tehku ma puutöö kontori uks lahti, ta tahtwat wälja. — Ütlesin talle siis, et pole wõti, ega saa sellepärast ust awada. Kuid tema, ei wõta mu wäidet kuuldagi. Taogu ma kojamehelt wõti, tal tingimata tarwis koju minna, lubas mu waewa rikkalikult tasuda. Noh — mõtlesin endamisi, wana, aus saiamutt, igapidi sõbralik ja lahke, päästan ta pealegi wangist. Läksin kojamehe poole, koputasin uksele. — Sees oli kõik waikne, ei mingit wastust. Mis teha — ei julgenud riskida ka kojamehe ülesäratamisega. Korjasin siis kõik oma isiklikud wõtmed kokku ja läksin hea õnne peale alla, proowimo, et wast keerab mõni. Lõgistasin siis tükk aega luku kallal tagajärjetult. Kus saiamutt surub teiseltpoolt peale, et tehku ma juba kiiremini, ta jääwat niimoodi hiljaks ka. Küsisin wõstu, et kuhu tal siis nii kiire on, aeg alles nii warane. Soowitasin tal, hoopis jääda kuni lõunani koolimajja, peast ülejäänud saiu ja maiustusi müütama. Tema ei wõtnud seda kuuldagi. Seletas siis mulle selle õige

põhjuse ära, miks tal nii kiire olewat. Talle olewat nimelt küllasõitnud mõne päewa eest ta kauge tütar kusagilt wõõrast linnast ja oli lubanud nüüd, tänahommikuse bussiga uuesti ära sõita. Tal polewat õhtul olnud meeles see tõsiasi, muidu aleks ta juba õhtul läinud, kuid et täna, tütre ärasõiduajaks siiski weel koju jõuda, tahtwatki ta nii wara minema hakata.

Mul oli wahepeal teised wõtmed läbi proowitud, ainult üks wana roostetanud wõti oli weel järel ja see — keeraski lahti ukse. Saiamutt oli heameele pärast pöörane. Ta kahmas oma saiakorwi, ladus sellest kolm saia ja peatäie kompwekke mulle sülle ja läinud ta oligi. Waatasin trepilt talle järele, kuid kadunud oli ta juba Müüri aia nurgataha. Kahjatesin, et ei pakkunud end saiakorwi kandjaks, oleks saanud weel jalutada ja — wõibolla näha ka saiamuti kaugelstõitnud tüdart. — Nüüd olj juba hilja. Keerasin kontori ukse uuesti kinni ja läksin internaati. Seal oli kõik alles üsna waikne. Ladusin minagi oma saiad kappi ja heitsin uuesti koikusse.

Ärkasin hommiku, hilja, suure lärmi peale. Salk poisse arutas parajasti, minu woodi lähedal, saiamuti kadumiselugu. Üks pisike poiss püüdis wäita, et saiamutt on lahkunud läbi õhuakna, kuna ta mäletawat kindlasti, et aken olnud õhtul kinni, hommikul kõlkunud ta aga lahti tuulekäes. Ja — kust mujalt wõiski ta pääseda wälja, sest ukсед olid ju lukustatud, kinnifas wäike weel kord oma arwamust. Teised millegipärast woidlesid talke kõwasti wastu, püüdes isegi naeruwääristada ta arwamust. Mitmed uskusid, et saiamutt, kui koolimaja kauaaegne küllastaja, teab siin salakäikusid. mille kaudu ta ka kindlasti lahkus. See oletus leidis eelmisest hoopis suurema uskawuse ja suure hurraaga formasid poisid alla, saali ja puutöö kontorisse otsima salaawausi seintes.

Sirutasin mõnuledes woodis, mul oli saladus. Nüüd, — nüüd pole teda enam.

H. R.

**Õpilased, tehke omad ostud
ühiskauplusest!**

Tutvunege ühistegevuse ja ühiskaubanduse
õilsate põhimõtetega!

Põltsamaa Majandusühing, Põltsamaal

Lossi tän. 2,
telefon 6

Jõgeva mnt. 11,
telefon 48